

Актуальною проблемою є недосконалість, а подеколи й суперечливість нормативно-правових актів, що негативно впливає на процес реалізації прав і виконання обов'язків усіма суб'єктами суспільних відносин, сповільнює розвиток України як правової держави.

Одним із шляхів розв'язання зазначеної проблеми в Україні є законодавче врегулювання процесу прийняття нормативно-правових актів суб'єктами нормотворення та врахування положення, що необхідною умовою й головним принципом нормотворчого процесу є законність як об'єктивна властивість права загалом.

Висновки. Отже, створюючи національну державну правову систему відповідно до норм ЄС, необхідно одночасно з адаптацією вже наявних законів приймати нові, узгоджені з правовим полем ЄС, законодавчі акти. Важливо зважити на те, що процес адаптації законодавства України вимагає злагодженої співпраці всіх гілок влади.

Список використаних джерел:

1. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: торговельна та бюджетно-податкова сфери // Угода про асоціацію: економічні тригери : матер. Міжнар. конф. (12 березня 2015 р.) ; Міжнар. центр перспект. досліджень (МЦПД). – 43 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icps.com.ua>.

2. Пархоменко Н.М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види / Н.М. Пархоменко // Часопис Київського університету права. – 2012/1. – С. 338–342.

3. Матеріали Урядового порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.

4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

5. Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : постанова Кабінету Міністрів України № 1496 від 16.07.1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 33. – С. 168.

6. Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади : Указ Президента України № 145 від 09.02.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/145/99>.

УДК 342.922

МОРОЗ С.С.

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРАВОВОЇ РОБОТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено проблемам та особливостям інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів Державної фіскальної служби України. Проаналізовано та визначено основні поняття, що пов'язані з інформаційними технологіями та базами даних, які використовують працівники підрозділів правової роботи під час здійснення правового забезпечення діяльності Державної фіскальної служби України, претензійно-позовної роботи.

Ключові слова: органи ДФС України, підрозділи правової роботи, інформація, інформаційні технології, інформаційні ресурси, бази даних, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформаційні системи, аналітичні комплекси, претензійно-позовна робота.

© МОРОЗ С.С. – здобувач кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки (Університет державної фіскальної служби України)

Стаття посвящена проблемам и особенностям информационно-аналитического обеспечения деятельности подразделений правовой работы органов Государственной фискальной службы Украины. Проанализированы и определены основные понятия, связанные с информационными технологиями и базами данных, которые используют сотрудники подразделений правовой работы при осуществлении правового обеспечения деятельности Государственной фискальной службы Украины, претензионно-исковой работы.

Ключевые слова: органы ГФС Украины, подразделения правовой работы, информация, информационные технологии, информационные ресурсы, базы данных, информационно-аналитическое обеспечение, информационные системы, аналитические комплексы, претензионно-исковая работа.

The article is devoted to the problems and peculiarities of information and analytical support of the legal work units of State Fiscal Service of Ukraine. Analyzed and defined the basic concepts associated with information technology and databases that use the staff offices of legal work in the implementation of legal maintenance of activity of the State Fiscal Service of Ukraine, claims work.

Key words: SFS authorities of Ukraine, division of legal work, information, information technology, information resources, databases, information and analytical support, information systems, analytical systems, litigation.

Вступ. У XXI столітті значно посилюються процеси інтеграції та глобалізації політичної, економічної, соціально-економічної, культурної та інформаційної сфер. Ці процеси охопили суспільство, державу та державні інституції, в яких надзвичайно важливу та провідну роль відіграє інформація як першоджерело відомостей та основа для прийняття рішень у процесі здійснення будь-якої діяльності.

Україна на початку XXI століття – це сучасна демократична держава з чіткими зовнішньо-економічними та соціально-політичними пріоритетами розвитку, які спрямовані на європейську інтеграцію. Прагнення України до євроінтеграції формує якісно нові вимоги до державних та контролюючих органів.

Однією з основних та прогресивних ознак сучасного суспільства є зростання рівня значимості інформації та її елементів у суспільних правовідносинах, державотворенні та державному управлінні, в якому інформаційна складова є визначальною.

Розвиток соціальної, правової та економічної систем України значною мірою залежить від інформаційної складової, яка на сьогодні є визначальним елементом у функціонуванні органів Державної фискальної служби України (надалі – ДФС України).

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України в умовах її реформування.

Результати дослідження. В умовах побудови соціально-правової та демократичної держави, орієнтованої на європейські цінності, значно посилюється роль та значення юридичних служб і підрозділів правового (юридичного) забезпечення органів державної влади.

Основним завданням юридичних служб і підрозділів правового (юридичного) забезпечення в органах виконавчої влади, на державному підприємстві, в установі є організація правової роботи, спрямованої на правильне застосування, неухильне дотримання вимог законодавства, інших нормативних актів органом виконавчої влади, підприємством, їх керівниками та працівниками під час виконання покладених на них завдань і функціональних обов'язків, а також представлення інтересів органу виконавчої влади, підприємства в судах [5, с. 280].

Аналіз монографій, підручників, дисертацій свідчить про те, що дослідження проблем розвитку податкової сфери, зокрема її інформаційної складової, були предметом наукових пошуків багатьох учених. Серед них В. Білоус, З. Варналій, Л. Воронова, В. Вишневський, В. Геєць, Т. Єфіменко, В. Лисенко, І. Луніна, Р. Калюжний, П. Мельник, А. Новицький, В. Опарін, А. Соколовська, І. Стаценко-Сургучова, Л. Трофімова, К. Швабій, В. Цимбалюк, Ф. Ярошенко та ін. Водночас комплексне вивчення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України, зокрема їхнього інформаційно-аналітичного забезпечення, не здійснювалось, що вимагає організації подальших науково-практичних досліджень.

Важливим інструментом у процесі реформування органів ДФС України, зокрема під час організації правової роботи, є впровадження в її діяльність інтегрованих інформаційно-телекомунікаційних систем і програмних комплексів, що забезпечать підвищення ефективності правової роботи в органах ДФС України.

На сьогодні існують певні проблемні питання та організаційні неузгодженості під час впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України, що не дозволяє повною мірою виконувати поставлені завдання та забезпечувати реалізацію державної правової політики у сфері податкового, митного законодавства, а також іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи ДФС України.

На думку автора, питання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України необхідно розглядати як комплекс взаємопов'язаних елементів внутрішньої інформаційної підтримки працівника за рахунок інформаційних баз даних ДФС України та зовнішніх джерел інформації (загально доступні інформаційні системи та аналітичні комплекси).

Створення інформаційно-аналітичної системи, спрямованої на забезпечення правової роботи в органах ДФС України, полягає у формуванні, накопиченні і використанні банку даних у формі методології та знань, що містять інформацію про процедури функцій, які використовують працівники юридичної служби, стан розгляду справ у судах, їх моніторинг, позовну (претензійну) роботу, її аналіз та узагальнення, проведення контролю за правовою роботою, що здійснюється структурними підрозділами органів ДФС України [5, с. 281].

Щоденна робота працівника підрозділу правової роботи органів ДФС України пов'язана зі створенням, обробкою і зберіганням масиву різноманітної інформації у вигляді електронних та паперових (текстових) документів: документів судового провадження, службових документів, документів адміністративного та кримінального провадження, договорів, протоколів, висновків та додатків до них. Значна частина документів (електронних та паперових), які використовуються в роботі підрозділів правової роботи, потребують особливої форми створення, обробки і зберігання.

Дієвим інструментом, що забезпечує таку діяльність підрозділів правової роботи, є інформаційні технології, бази й банки даних, а також відповідні реєстри зберігання, обробки інформації, які використовують органи ДФС України та які є відкритими інформаційними ресурсами.

Централізованим сховищем або банком даних є інформаційно-телекомунікаційний або програмний комплекс, який включає інформацію, що необхідна для вирішення поставлених завдань перед працівниками підрозділів правової роботи.

Інформаційно-телекомунікаційні або програмні комплекси містять інформацію стосовно супроводу кожної категорії справ під час ведення претензійно-позовної роботи (стан справи, термін виконання, ролі виконавців).

Аналізуючи це питання, автор пропонує класифікацію електронних ресурсів як основу інформаційно-аналітичного забезпечення. Так, умовно всі наявні ресурси інформаційного забезпечення можна поділити на:

1) внутрішні – власником та розпорядником цих інформаційних ресурсів є виключно органи ДФС України. Інформація, яка міститься у внутрішніх інформаційних ресурсах, є даними, що призначені для службового користування (цими даними можуть користуватись лише працівники органів ДФС України);

2) зовнішні – інформаційні ресурси, які є загальнодоступними для будь-якого користувача глобальної мережі Інтернет. У свою чергу, зовнішні інформаційні ресурси поділяються на:

а) державні – розпорядником та власником є орган державної влади. Дані є відкритими для будь-якого користувача глобальної мережі Інтернет;

б) комерційні – власником та розпорядником цього інформаційного ресурсу є суб'єкт господарювання, який за грошові кошти надає доступ до користування базою даних.

Як свідчить практика діяльності органів ДФС України, у користуванні працівників підрозділів правової роботи є такі внутрішні інформаційні ресурси: логіко-аналітичний блок нормативних документів; бібліотека наказів, розпоряджень та інших нормативно-правових документів; підсистема «Податкові роз'яснення»; АІС «Управління документами»; АІС «Підсистема РРО»; АІС «Аквизитні марки»; АІС «Репозиторій звітної і статистичної інформації ДФС України»; АІС «Відстрочки (розстрочки)»; АІС «Звіт «Про донараховані суми узгоджених грошових зобов'язань»; АІС «Зведені інформації з податку на додану вартість»; архів електронної звітності та ін.

До зовнішніх інформаційних ресурсів, які використовуються працівниками підрозділів правової роботи органів ДФС України, можна віднести такі інформаційні системи та програмні

комплекси: інформаційна база даних «Законодавство України» та Єдиний державний реєстр судових рішень.

База даних діяльності Верховної Ради України «Законодавство України» має інформаційний характер і не є офіційним друкованим виданням. Вона використовується згідно із Положенням про веб-ресурси Верховної Ради України (надалі – Положення) [1].

Згідно із Положенням веб-сайти Верховної Ради України містять інформацію відповідно до цільового призначення певного інформаційного ресурсу. Так, база даних «Законодавство України» містить інформацію про законопроекти, закони України, постанови Верховної Ради України, міжнародні договори України [2].

Таким чином, база даних «Законодавство України» є відкритим та доступним інформаційним ресурсом законодавчої бази України, що дозволяє працівникам правових підрозділів органів ДФС України відстежувати законодавчі нововведення, мати доступ до чинних нормативно-правових актів, порівнювати їх із попередніми редакціями та іншими законодавчими актами.

На думку автора, база даних «Законодавство України» допомагає працівникам підрозділів правової роботи виконувати їхнє основне завдання – правове забезпечення діяльності Державної фіскальної служби України.

Необхідно звернути увагу на той факт, що в Україні існують комерційні аналоги зовнішніх інформаційних ресурсів. Так, аналогом бази даних «Законодавство України» є інформаційний ресурс «Ліга: Закон» [9]. «Ліга: Закон» є більш розширеною базою даних, ніж «Законодавство України», адже, окрім нормативно-правових актів, цей комерційний інформаційний ресурс містить також такі додаткові опції: термінологічний словник; ситуації для бізнесу, юриста та бухгалтера; інформаційні довідники; бланки, шаблони та форми документів; коментовані кодекси; європейське законодавство; судові прецеденти та практика; консультації; онлайн калькулятори (наприклад, для розрахунку штрафних санкцій, пені); кадрова документація: ситуації, консультації, шаблони документів; електронні видання та ін. [9].

Аналізуючи інформаційний ресурс «Ліга: Закон», варто зазначити, що він має значно ширше функціональне призначення, ніж база даних «Законодавство України». Користувач має змогу не лише ознайомитись із текстом документу, а й порівняти його чинну редакцію з попередніми, автоматично скопіювати обраний текст, порівняти нормативно-правову базу з консультаціями та роз'ясненнями.

На нашу думку, найбільш корисним, але недоступним у сучасних умовах для працівника підрозділу правової роботи елементом інформаційного ресурсу «Ліга: Закон» є бази даних європейського законодавства. Обмежений доступ до баз європейського законодавства пояснюється складністю перекладу на вітчизняну мову. Тоді як за умови відкритого доступу до перекладеного на українську мову європейського законодавства працівники підрозділів правової роботи органів ДФС України мали б змогу якісніше впливати на формування вітчизняного законодавства шляхом подання своїх пропозицій та формування судових доктрин відповідно до європейського законодавства.

Станом на сьогодні «Ліга: Закон» не є доступним інформаційним ресурсом для працівників підрозділів правової роботи. Адже цей ресурс є комерційним, умови користування яким є оплатними. Звісно, що в ДФС України не передбачено видатків на закупівлю інформаційного ресурсу «Ліга: Закон». Проте, на нашу думку, враховуючи той факт, що Україна обрала шлях до європейської інтеграції, було б доцільно запровадити партнерське співробітництво між правовласниками «Ліга: Закон» і ДФС України щодо безкоштовного користування працівниками підрозділів правової роботи цією базою даних.

Одним із зовнішніх ресурсів інформаційного забезпечення є Єдиний реєстр судових рішень. Єдиний державний реєстр судових рішень (надалі – Реєстр) – це автоматизована система збирання, зберігання, захисту, обліку, пошуку та надання електронних копій судових рішень. До Реєстру вносяться судові рішення Верховного Суду України, вищих спеціалізованих, апеляційних та місцевих судів – вироки, рішення, постанови, накази, ухвали, окремі ухвали (постанови) суду, що ухвалені (постановлені) судами у кримінальних, цивільних, господарських справах, у справах адміністративної юрисдикції, у справах про адміністративні правопорушення, крім судових рішень, які містять інформацію, що є державною таємницею [3].

Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» [4].

Працівники підрозділів правової роботи Державної фіскальної служби у своїй роботі використовують Реєстр як джерело отримання доступу до судової практики, формування правової позиції та порівняння аналогічних судових справ, які потребують вирішення, із тими, у яких винесено судові рішення.

Слід зазначити, що Реєстр має неабиякий вплив на підготовчий процес до судового розгляду справи, адже перш ніж звернутись із позовною заявою, працівники підрозділів правової роботи мають змогу з відкритого джерела (з Реєстру) отримати позицію суддів з аналогічного питання. Такий метод порівняльної роботи застосовується і під час підготовки судових документів (заперечень, пояснень, клопотань тощо).

Водночас дедалі частіше трапляються випадки, коли працівники підрозділів правової роботи використовують посилання на судові рішення з Реєстру у службових документах (відповідях на заяви, скарги, звернення платників податків), під час надання індивідуальних податкових консультацій, а також у підготовці роз'яснень, юридичних висновків, судових доктрин тощо.

Необхідно звернути увагу, що для Реєстру існує й комерційний аналог інформаційного ресурсу «Verdictum» [10]. Вказаний інформаційний ресурс має такі переваги перед Реєстром:

- можливість обрати судові рішення за предметною сферою, що значно звужує коло пошуку судових рішень;

- можливість відтворення списку судових рішень для формування стратегії поведінки в судах;

- дає змогу переглянути судові рішення всіх інстанцій в одній справі;

- надає змогу враховувати ризики під час ведення договірної роботи, розуміючи позицію судів з того чи іншого спірного пункту в договорах;

- надає статистику прийняття того чи іншого рішення конкретним суддею, тренди щодо вибраних категорій справ або норм права;

- аналізує поведінку другої сторони процесу в судах, маючи інформацію про частоту участі опонента в різних судових справах, про методи ведення справ та ін. [10].

Таким чином, інформаційний ресурс «Verdictum» знижує навантаження юриста на проведення значної аналітичної роботи, що автоматично дозволяє заощадити час, адже певну частину оброблення інформації виконує комп'ютер за допомогою встановленого програмного забезпечення.

Досить цікавим та корисним аналоговим інформаційним ресурсом є програмне забезпечення «TaxLink» [11].

Використання інформаційного ресурсу «TaxLink» для працівників підрозділів правової роботи органів ДФС України було б гарною можливістю підвищити продуктивність їхньої праці, оскільки «TaxLink» надає такі можливості: користування базою «податкова аналітика», можливість відстежувати останні законодавчі новини у сфері податкового права, доступ до систематизованої бази судових рішень у сфері податкового законодавства [11].

Ми вважаємо, що «TaxLink» може стати передумовою для впровадження нового інформаційного ресурсу в діяльність працівників підрозділів правової роботи органів ДФС України, наприклад, електронного сервісу «Податкові спори», що дозволило б узагальнити адміністративну та судову практику з розгляду та вирішення податкових спорів. Доцільно було б доповнити цей сервіс розділом «Міжнародна практика» та «Міжнародне законодавство», де працівник підрозділу правової роботи органу ДФС України зміг би проводити паралелі з міжнародною практикою розгляду податкових спорів та формувати свою правову позицію, подавати рекомендації відповідно до міжнародного законодавства.

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного аналізу існуючих інформаційних систем та ресурсів необхідно виокремити деякі особливості інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України.

По-перше, в користуванні працівників підрозділів правової роботи органів ДФС України наявні певні види інформаційних ресурсів. Автором запропоновано наступну класифікацію інформаційних ресурсів:

- 1) внутрішні ресурси органів ДФС України;

- 2) загальнодоступні (зовнішні) ресурси: державні та комерційні.

По-друге, незважаючи на факт наявності значної кількості інформаційних ресурсів, доступних для використання працівниками підрозділів правової роботи, в системі органів ДФС України відсутня єдина база даних податкових спорів та судових рішень, база міжнародного податкового законодавства, уніфіковане програмне забезпечення з інтегрованими документами у сфері податкового права.

По-третє, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів правової роботи органів ДФС України якісно впливає на ефективність виконання функцій відповідними працівниками. Так, комплексні інформаційні ресурси впливають на скорочення витрат часу проведення аналітичної роботи, підвищення якості ведення претензійно-позовної роботи та правового забезпечення діяльності ДФС України.

Список використаних джерел:

1. Офіційний портал Верховної ради України «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 17.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Офіційний портал Державної судової адміністрації України «Єдиний державний реєстр судових рішень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
4. Про доступ до судових рішень : Закон України № 3262-IV від 22.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Правова робота в органах державної податкової служби України : [навч. посіб.]. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 322 с.
6. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. О.І. Пушкаря. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 704 с.
7. Інформаційне суспільство. Дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / [В.М. Брижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимбалюк та ін.] ; за ред. Р.А. Калужного, М.Я. Швеця. – К. : Інтеграл, 2002. – 220 с.
8. Гниденко И.Г. Информационные технологии в бизнесе / И.Г. Гниденко, С.А. Соколовская. – СПб. : Вектор, 2005. – 160 с.
9. Інформаційний портал Інформаційного агентства «Ліга: Закон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://company.ligazakon.ua>.
10. Інформаційний портал Інформаційного агентства «Ліга: Закон» «Verdictum» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://verdictum.ua>.
11. Інформаційний портал ТОВ «Текслінк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxlink.ua>.

УДК 351.354(477)

ОКСІНЬ В.Ю.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

У статті розкрито поняття і сутність сучасного розуміння принципів адміністративного права України. Для цього використано людиноцентристську теорію та європейську традицію як основу сучасного адміністративного права. Під принципами адміністративного права України розуміються основоположні засади будівництва сучасного адміністративного права України, що включають його загальні природні вимоги, тенденції та потреби і є фундаментальною основою в діяльності суб'єктів адміністративного права.

Ключові слова: адміністративне право, засади, основа, поняття, принципи, природні вимоги.

В статье раскрыты понятие и сущность современного понимания принципов административного права Украины. Для этого использовано человекоцентристскую теорию и европейскую традицию как основу современного административного права. Под принципами административного права Украины понимаются основополагающие основы строительства современного административного права Украины, которые включают его общие природные требования, тенденции и потребности и являются фундаментальной основой в деятельности субъектов административного права.

Ключевые слова: административное право, основы, понятие, принципы, природные требования.

© ОКСІНЬ В.Ю. – заступник директора (Науково-дослідний інститут публічного права)